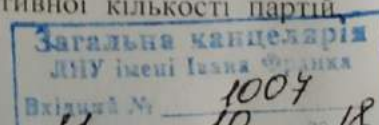

на дисертацію Манайло-Приходько Ренати Юрївни «Регіональний вимір розвитку та функціонування партійної системи України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Вивчення політичних партій відноситься до числа «постійних/вічних» проблем політичної науки. В широкому спектрі взаємопов'язаних вимірів національних політичних партій дослідники послідовно поглиблюють та розширюють тематику аналізу. Однак, питання регіонального виміру розвитку та функціонування партійної системи України на сьогодні залишаються малодослідженим феноменом. Значною мірою це пов'язано із законодавчою нормою про виключно загальнонаціональний формат партій, які подають документи до Мінюсту на реєстрацію. Відповідно до цієї формальної норми на літо 2018 року в Україні було зареєстровано 354 політичні партії. Парадокс означеної ситуації полягає в тому, що серед цієї значної кількості носіїв власної назви, програми та структур існує багато партій, які вже у власній назві позиціонують себе як партію окремого регіону, міста, або етнічної групи. Аналіз їх діяльності на підставі місцевих осередків, участі у виборах та географії отриманих результатів, переважно підтверджує відповідність регіональному формату. Тобто, на сьогодні, попри нормативну заборону реєстрації регіональних партій, доконаним фактом є функціонування значної групи політичних партій, які представлені/орієнтуються виключно на конкретний регіон України. В силу цього, обрана авторкою тема є актуальною в теоретичному та практичному змісті.

Автором дисертаційної роботи чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету і завдання. Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів дослідження забезпечено використанням сукупності загальнонаукових і спеціальних методів пізнання та якісних і кількісних методів аналізу, зокрема дослідниця застосувала наступні формалізовані методики: розрахунок евклідової відстані, індекс націоналізації партійної системи, індекс ефективної кількості партій.

індекс волатильності, індекс пропорційності / диспропорційності та індекс фракційності.

В ході написання роботи дисертантом здійснено належний огляд наукової літератури. Список опрацьованих джерел та публікацій склав 391 позицію. Особливої уваги заслуговують додатки до дисертаційної роботи у яких подано статистичний матеріал та розрахунки на основі обраних індексів. Якість опрацювання статистичних матеріалів в додатках підтверджує вірогідність оцінок та висновків зроблених авторкою у роботі.

До основних здобутків автора дисертаційної роботи варто віднести такі:

1. Запропоновано авторську дослідницьку модель для аналізу регіональної конфігурації партійної системи України. Вона включає: методологію аналізу партійних систем у перехідних суспільствах; концепт демократичних переходів і неопатримоніалізму; методологію вивчення націоналізації партійних систем та регіональних партій; емпіричні методи дослідження політичних партій і партійних систем (с. 44–58).
2. Обґрунтовано періодизацію розвитку партійної системи України на підставі електоральних циклів, які включають президентські, парламентські й місцеві вибори. Авторка доводить, що на відміну від європейських демократій, де початком періоду зазвичай є парламентські вибори, в українській політичній практиці за початок кожного нового періоду доцільніше брати президентські вибори. В роботі виділені наступні періоди: 1) 1991–2004 рр.; 2) 2004–2014 рр.; 3) починаючи від 2014 р. (с. 72–74).
3. Дана характеристика структури регіональної конфігурації партійної системи України. Визначено, що партійну систему України на регіональному рівні утворюють: 1) загальнонаціональні партії: загальнонаціональні парламентські політичні партії, які на виборах до Верховної Ради України долають виборчий бар'єр та загальнонаціональні непарламентські партії, котрі здобули на парламентських виборах не менше 1 % голосів виборців; 2) регіональні політичні партії: партії, що перемагають на місцевих виборах в одній або декількох областях України

і суттєво впливають на формування місцевих органів влади; етнічні регіональні партії, які діють на територіях компактного проживання національних меншин; 3) субрегіональні партії: політичні партії одного/декількох одномандатних виборчих округів; локальні партії, котрі місцеві політики ситуативно використовують для забезпечення електоральної підтримки на виборах до органів місцевого самоврядування (обласні, районні, місцеві ради) (с. 98–100).

4. На основі дослідження регіональних особливостей розвитку партійної системи України впродовж 1991–2017 рр., встановлено головні чинники впливу на регіональний формат партійної системи. Спочатку ними були «установчі вибори», ідеологічне розмежування за шкалою «ліві – центр – праві», соціоекономічний поділ, а на сучасному етапі визначальним для структурування партійної системи стає соціокультурний поділ. Основними типами партій, які утворюють українську партійну систему, є такі: провідні парламентські партії; «старі» партійні бренди; популістські партії; регіональні партії; партії національних меншин; мілітаризовані партії; партії громадянських ініціатив; «нові» партійні утворення фінансово-промислових груп (с. 58–84).
5. Уточнено теоретико-практичні аспекти співвідношення понять «регіональна партія», «багаторівнева партія», «субнаціональна партія»; запропоновано використовувати їх як синоніми для аналізу регіональних структур партійної системи України. Авторка обґрунтовано доводить, що водночас відмінним від них слід вважати поняття «регіоналістська партія», головними ознаками якого є партикуляристська ідеологія і територіальна обмеженість впливу (с. 89–92).
6. Охарактеризовано регіоналізацію партійного впливу у контексті суспільно-політичних процесів упродовж 2004–2015 рр. Продемонстровано зміну балансів партійного впливу в регіонах України у 2004–2007 рр., 2010–2012 рр., 2014–2015 рр. Окреслено сучасний стан, перспективи і тенденції розвитку регіональних партійних структур (с. 152–174; 172–186; 186–203).

Наприкінці кожного розділу дисертаційної роботи подано чіткі висновки, котрі відповідають завданням і тексту дослідження. Крім того, висновки роботи (с. 41–44; 100–104; 150–154; 203–204) відповідають поставленим у вступі завданням, що засвідчує завершений характер наукового дослідження. Результати дослідження представлені у 6 публікаціях у фахових виданнях і одній закордонній публікації. Також отримані результати апробовані на семи наукових конференціях.

У цілому, не ставлячи під сумнів наукову вагомість дисертаційної роботи, вважаю за необхідне зробити деякі зауваження та побажання й вказати на певні дискусійні питання:

1. Авторка слушно в своєму аналізі використовує запропоновану С.Рокканом та С.Ліпсетом конструкцію соціополітичного поділу. Одночасно в роботі застосовуються поняття: конфліктні лінії (с.56), поділ, розмежування, кліведж, які з контексту роботи не завжди однозначно можуть бути потрактовані як такі, що синонімічно відповідають поняттю соціополітичний поділ, або ж на них покладено інше концептуальне навантаження.
2. В дисертації під час характеристики основних типів партій, які утворюють українську партійну систему, названі: провідні парламентські партії; «старі» партійні бренди; популістські партії; регіональні партії; партії національних меншин; мілітаризовані партії; партії громадянських ініціатив; «нові» партійні утворення фінансово-промислових груп (с.20). Викликає сумнів доцільність/вмотивованість виділення в цьому ряді окремим підвидом популістичних партій. Нажаль, популізм сьогодні став якісною ознакою всіх діючих політичних партій. Можемо погодитися, що тестування на основі головних індикаторів популізму, демонструє відмінний рівень поширеності щодо кожної партії. Якщо автор вважає, що є підстави виділяти в якості самостійного виду популістичні партії, тоді слід пояснити на підставі яких параметрів вона це робить і вказати яких конкретно політичних партій це стосується.
3. Характеризуючи чинники, які впливають на еволюцію партійної системи, авторка дослідження виокремлює низку чинників, серед яких форма

правління і виборча система. В той же час з тексту дисертації не зрозуміло, яким є результат такого впливу у межах окреслених нею періодів розвитку партійної системи (с. 65–68; 74–84).

4. У параграфі 3.3. «Регіональне структурування української партійної системи за результатами парламентських і місцевих виборів 2002 р.» (с. 132–150). авторкою роботи поданий ґрунтовний аналіз результатів виборів у регіональному вимірі. Але, дослідниця не зацентувала увагу на виокремлення за результатами виборів регіональних партій і політичних партій з високим індексом націоналізації.
5. Авторкою роботи у Таблиці 2.2.2 подані індекси націоналізації партійної системи України за результатами парламентських виборів 1998–2014 рр. Але нею не представлені індекси націоналізації політичних партій, які б дозволили їй поглибити власне дослідження у аспекті регіоналізації партійного впливу (с. 83–84).

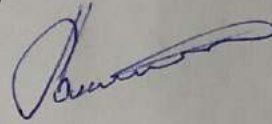
Водночас висловлені зауваження й побажання не зменшують позитивного враження від дисертаційної роботи та мають радше рекомендаційний характер. Загалом аналіз дисертаційної роботи та автореферату дисертації Ренати Юрїївни Манайло-Приходько продемонстрували, що дослідження має самостійний, системний і завершений характер, написане на дуже актуальну для вітчизняної політології і важливу для української політичної практики тему. Текст автореферату та праці дисертанта повністю відповідають змісту наукової роботи. Оформлення дисертації й автореферату здійснено з дотриманням відповідних вимог до робіт такого типу. Поставлені у дослідженні мета та завдання досягнуті й успішно розв'язані.

Відтак стверджую, що дисертаційна робота та автореферат Ренати Юрїївни Манайло-Приходько «Регіональний вимір розвитку та функціонування партійної системи України» виконані на високому науковому рівні, відповідають вимогам МОН України та п. 9, 10, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), які висуваються до кандидатських дисертацій, і паспорту обраної спеціальності, а їхній

автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Романюк А.С.

Підпис *Романюк А.С.*
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

